

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการทำความเข้าใจในวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมืองที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปตลอดระยะเวลากว่า 200 ปี ที่ผ่านมายของสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ แล้วสร้างคำอธิบายให้แก่ปรากฏที่เกิดขึ้น โดยอาศัยแง่มุมและความรู้ในทางมานุษยวิทยา

ผลการศึกษาพบว่า เมืองกรุงเทพระหว่างปัจจุบันขาดความเป็นเมืองในทางวัฒนธรรม เนื่องจากการเข้ายึดครองของระบบเมืองสมัยใหม่ ทำให้เกิดภาวะ Over Structuralism ในทางสถาปัตยกรรมและทางเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึงการมีวัดถุ (โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจทุน สินค้า และขยะ) มากเกินความจำเป็น จนกระทั่งวัดถุนั้นเข้ามาบิดขวางความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์ด้วยกัน และการเติมโตของวัดถุนั้นก็เข้ามาเบียดแทรก ผลักดันชาวเมืองให้แตกกระจายออกไปตามชานเมืองและมีบางส่วนของแทรกตัวอยู่ตามตะเข็บและรอยร้าวที่โครงสร้างทางวัดถุนั้นยึดครองไม่ถึง ทำให้เกิดการแตกสลายของชีวิตในระบวย่านที่ยังคงเป็นความต้องการอันแท้จริงของชาวเมือง แม้ในยุคปัจจุบัน สังเกตได้จากความพยายามในหลายทางที่จะธำรงรักษา หรือปรับเปลี่ยนลักษณะบางประการเพื่อให้ย่านสามารถคงอยู่ได้ต่อไป แต่ความพยายามดังกล่าวคงจะไม่สัมฤทธิ์ผล เนื่องจากสภาพทางกายภาพของเมืองไม่เอื้ออำนวยให้ และที่สำคัญคือการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ทวนกระแสทิศทางของเศรษฐกิจแบบทุนนิยมซึ่งเป็นกระแสหลักของโลกปัจจุบัน แต่ท้ายที่สุดแล้วทุนนิยมแบบเสรีนิยมนี้ก็จะต้องประสบกับความขัดแย้งภายในตัวระบบเองที่วิฤตอย่างไม่มีจุดยุติ เนื่องจากมีจุดอดในตัวเองอยู่หลายประการที่ทำให้ไม่สามารถสร้างสรรค์ประชาคมที่เข้มแข็งของสังคมขึ้นมาได้ งานวิจัยชิ้นนี้จึงได้เสนอแนะแนวทางในการนำเอาส่วนดีที่มีอยู่ในระบวย่านเดิมมาผสมผสานเข้าด้วยกัน โดยการดึงเอาความเป็นมนุษยนิยมอันเป็นหลักการเดิมของเมืองในระบวย่านกลับมาใช้ใหม่ เพื่อสร้างเสริมในส่วนที่ขาดหายไป สิ่งที่ชาวเมืองกรุงเทพฯ กำลังต้องการอยู่ในขณะนี้คือพื้นที่ใช้สอย เอนกประสงค์ หรือที่ในอดีตเคยเรียกว่าลาน ตั้งแต่ระดับบ้านจนกระทั่งถึงระดับเมือง สำหรับทำหน้าที่เป็นตัวประสานของโครงข่ายการปะทะสัมพันธ์กันทั้งทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนและของเมือง เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันทางสังคม

ของชาวเมือง พื้นที่ดังกล่าวควรมีลักษณะยืดหยุ่นสามารถปรับ เปลี่ยนชนิดของกิจกรรมได้
หลากหลายรูปแบบ และ เปิดกว้างสำหรับคนทุกชนชั้น เพื่อให้พื้นที่บริเวณดังกล่าว เป็นของ
ชาวเมืองโดยแท้จริง